

VUODEN 2024 TALOUSARVION JA VUOSIEN 2025 – 2026 TALOUSSUUNNITELMAN LAATIMISOHJEET

1. Talousarvion laatimisen säädöspohja

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (*suunnitelmakausi*). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota ja siihen tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kuntalain 39 §:n mukaan kunnanhallitus vastaa mm. kunnan taloudenhoidosta ja valtuuston päätösten valmistelusta, joten sillä on myös päävastuu talousarvion valmistelusta.

2. Talouden tasapaino

Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista eli pyrkimystä nollatulokseen kuntalaki ei edellytä vuositasolla, jolloin tilikauden tulos talousarviossa tai yksittäisenä suunnitelmavuotena voi olla yli- tai alijäämäinen. Taloussuunnitelman on kuitenkin kuntalain mukaan oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kuntalain mukaan alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien, muutoin kunta joutuu ns. kriisikuntamenettelyyn.

Vuoden 2022 lopussa Juupajoen kunnan taseessa on ylijäämää 3,716 milj. euroa (2.102 euroa/asukas). Konsernitaseen kertynyt ylijäämä on 3,926 milj. euroa (2.221 euroa/asukas).

3. Talousarviolaadinnan kehys

Vastuualueiden tulee laatia talousarvioehdotuksensa tiukan taloudenpidon periaatteilla kuitenkin siten, että toiminnan tosiasiallisesti vaatimat määrärahat varataan.

Vastuualueiden tulee tarkastella kriittisesti omia toimintojaan, toimintakäytänteitä ja palvelurakenteita. **Vastuualueiden edellytetään tekevän sen pohjalta rakentavia esityksiä uudistuksista, jotka parantavat kunnan taloustilannetta ja/tai palvelujen laatua.**

Verotulot

Kunnan tulee ilmoittaa Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17 päivänä tuloveroprosentin suuruus. Kaikkien Manner-Suomen kuntien tuloveroprosentteja alennettiin vuodelle 2023 12,64 prosenttiyksiköllä. Näin ollen tuloveroprosentit ovat tällä hetkellä prosentin sadasosan tarkkuudella. Vuoden 2024 tuloveroprosentti tulee määrätä ja ilmoittaa 0,10 %-yksikön tarkkuudella, eli näin ollen kunnan tuloveroprosentti muuttuu.

Juupajoen kunnan vuoden 2023 tuloveroprosentti on 8,36 %

Kuntaliiton kuntakohtaisen ennusteen (23.8.2023) mukaan Juupajoen kunnan vuonna 2024 saamat verotulot ovat lähes vuoden 2023 talousarvion tasossa (+14.000 €). Kunnallisveron tuotto pysyy samassa tasossa ja yhteisöveron osuus laskee 3,2 % (31.000 €) verrattuna vuoden 2023 talousarvioon. Kiinteistöverojen ennustetaan nousevan 7,4 %. Yhteensä verotuloja ennustetaan kertyvän 4,28 milj. euroa.

Verotulojen budjetoinnissa käytetään Kuntaliiton kuntakohtaista ennustetta vähentäen siitä kuitenkin 1,5 % varovaisuuden periaatetta noudattaen.

Valtionosuudet

Valtionosuus koostuu kahdesta osasta, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (VM) ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoituksesta (OKM). Lisäksi samassa yhteydessä valtionosuuksien kanssa maksetaan kunnille ja muille opetuksen järjestäjille kotikuntakorvauksia.

Juupajoen valtionosuudet vuodelle 2024 ovat Kuntaliiton ennakkolaskelmien mukaan 1,2 milj. euroa ja kotikuntakorvaukset 0,1 milj. euroa. Kuluvan vuoden 2023 talousarviossa valtionosuudet ovat 0,8 milj. euroa. Valtionosuudet budjetoidaan Kuntaliiton laskelmien mukaisesti.

Menot

Talousarvion 2024 ja taloussuunnitelman 2025 - 2026 pohjan muodostavat vuoden 2022 tilinpäätös ja vuosien 2023 - 2025 taloussuunnitelma.

Talousarviossa varaudutaan henkilöstömenojen 3,0 %:n kasvuun vuonna 2024. Suunnitelmavuosille 2025 – 2026 varaudutaan 2,0 %:n kasvuun.

Kukin vastualueen johtaja tulostaa palkkatiedot Populuksesta syyskuun palkkatietoihin perustuen.

Palkkojen sivukuluprosentit kirjataan talousarviojärjestelmään taloussihteerin toimesta.

Myös vuoden 2024 tasausmaksu kirjataan keskitetysti tulosalueille taloussihteerin toimesta Kevan antaman arvion mukaisena.

Menoissa tulee varautua suunnitelmavuosina tiedossa oleviin toiminnan ja talouden muutoksiin.

Tulot

Toimintatuottoihin ja maksuihin tulee tehdä vähintään kustannuskehityksen, inflaation ja lainsäädännön edellyttämät tarkistukset.

Tuloissa tulee varautua suunnitelmavuosina tiedossa oleviin toiminnan ja talouden muutoksiin.

Vuosikate, poistot ja tilikauden ulos

Vuosikate tarkoittaa sitä tulo-rahoitusta, joka jää käytettäväksi juoksevien menojen jälkeen mm. investointeihin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikatteen ollessa suurempi kuin poistot, muodostuu kunnan tulos ylijäämäiseksi.

Tavoitteena on, että talousarviossa 2024 ja suunnitelmavuosilla 2025 – 2026 vuosikatteen tulee olla vuositasolla yli suunnitelmapoistojen ja tilikauden tuloksen tulee muodostua ylijäämäiseksi.

Poistot lasketaan keskitetysti taloussihteerin toimesta.

Poistoihin lasketaan Kiinteistö Oy Koskiportin osakkeiden arvonalennus vuosille 2024 – 2026 100.000 euroa/vuosi.

Investoinnit

Talousarviovuoden 2024 investointien lähtökohtana ovat taloussuunnitelmassa jo olleet investoinnit.

Investointiosaan otettavan hankinnan alaraja on 10.000 euroa.

Mahdolliset investointiesitykset perusteluineen on tehtävä yhtä aikaa käyttötaloussesityksien kanssa.

Vastuualueiden tulee huomioida esityksissä myös suunnitelmavuodet 2025 - 2026.

4. Talousarvion sitovuustasot

Käyttötaloussosa	Valtuustoon nähden sitova taso
Tulosalueet	toimintakate/netto
Tuloslaskelmaosa	Valtuustoon nähden sitova taso
Rahoitustuotot ja -kulut	netto
Verotulot	arvio
Valtionosuudet	arvio
Poistot ja arvonalentumiset	arvio
Rahoitusosa	Valtuustoon nähden sitova taso
Antolainat	netto
Lainanotto ja lyhennykset	arvio
Investointiossa	Valtuustoon nähden sitova taso
Hankkeet	netto

5. Talousarvion ja -suunnitelman tavoitteet ja perustelut

Uutta kuntastrategiaa valmistellaan syksyn aikana, tavoitteena on, että valtuusto päättää strategiasta marraskuussa. Näin tavoitteet voidaan johtaa talousarviovalmistelun loppuvaiheessa uuden kuntastrategian pohjalta.

Talousarvion perustelutekstit noudattavat seuraavaa rakennetta:

1. Yleisperustelut: toiminnan kuvaus ja toiminta-ajatus
Lyhyt kuvaus toiminnan keskeisestä sisällöstä sekä toiminta-ajatus.
2. Toimintaympäristön muutokset
Toimintaympäristön muutokset ovat toimintaa ulkoapäin ohjaavia tekijöitä, lainsäädäntöä, valtakunnallisia linjauksia/hankkeita, muutoksia asiakasryhmissä, jne.

3. Sitovat tavoitteet ja toimenpiteet
Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Sitovat tavoitteet ovat määrärahan tai tuloarvion käyttötarkoitusta suuntaavia valtuuston asettamia ohjeita. Ne voivat kuvata toiminnan määrää, laatua tai taloudellisuutta.

Tavoitteilla tulee olla toimintaa ohjaava merkitys ja organisaatiolla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa tavoitteen saavuttamiseen.

Tavoitteiden tulee olla vuositasolla mitattavissa määrällisesti tai laadullisesti ja sanallisen tavoitteen toteutumista on pystyttävä arvioimaan.

Tavoitteiden asettamisessa on huomioitava, että niiden toteuttamiseen on olemassa reaaliset resurssit. Näin ollen [tavoitteiden suuri lukumäärä ei ole itsetarkoitus, vaan kannattaa keskittyä muutamien oleellisten ja realististen tavoitteiden asettamiseen.](#)

Perusteluosassa on erotettava valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ja muutoin toiminnalle talousarviovuodelle asetetut tavoitteet. Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden alittamisesta vastataan valtuustolle samalla tavalla kuin määrärahojen ylittämistä. Tarkastuslautakunta arvio arviointikertomuksessaan sitovien tavoitteiden toteutumista.

4. Suoritteet ja tunnusluvut
Tunnuslukujen tulee kuvata oleellista tietoa ja ne pitää laatia siten, että niissä voidaan pysyä useampia vuosia kerrallaan. Näin saadaan toiminnalle aikasarjaa.

Talousarvion perusteluosan merkitys on suuri. Valtuuston päätösvaltaan kuuluu saada riittävän perusteltu tieto määrärahaerien ja tuloarvioiden taustalla olevasta toiminnasta. Perustelutekstien tulee olla tiiviitä, mutta informatiivisia.

Tavoitteiden asetannassa on kaikilla vastuualueilla huomioitava Juupajoen kunnan hyvinvointikertomuksen painopisteet.

6. Muu ohjeistus talousarvion valmisteluun

Sisäiset erät (ruokapalvelut ja kiinteistömenot) tallennetaan budjettiohjelmaan keskitetysti. Toimialojen tulee huomioida sisäiset menoerät budjetin laadinnassa.

Kunnan tytäryhteisöjen (Koskitalot Oy, Ki Oy Kopsamon Linna, Ki Oy Kirjakoski, Juupas Oy) tulee antaa talousarviotavoitteensa hallintopäällikölle 3.10.2023. mennessä.

7. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen alustava laadinta-aikataulu

Ke 20.9.2023	Infokirje & täsmennetyt laadintaohjeet taloushallinnosta vastuualuejohtajille ja esimiehille; mukana talousarvion laadintapohja sekä määrärahojen kirjauspohja
Ti 03.10.2023	Talousarviotiedot vastuualuejohtajilta taloussihteerille (Ehdoton takaraja)
Ma 09.10.2023	1. johtoryhmän talousarviokäsittely
Vko 43 (23.-27.10.)	Valtuuston talousarvio- ja strategiaseminaari
Ma 23.10.2023	Valtuuston veroprosenttipäätös
Ma 20.11.2023	Talousarviotekstit Teams-työtilassa valmiina
Ma 27.11.2023	2. johtoryhmän talousarviokäsittely
Ma 04.12.2023	Kunnanhallituksen talousarviokäsittely
Ma 11.12.2023	Kunnanvaltuuston talousarviokäsittely